

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
Кафедра психології та соціології факультету гуманітарних та соціальних наук
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла Остроградського
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КЗВО «ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г. С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ

XV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(з міжнародною участю)

«СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ГЕНДЕРНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА»

24 червня 2022 року

УДК 159.923
С 69

Рекомендовано до друку Вченою радою
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 12 від 24 червня 2022 року)

С69 Соціально-психологічні проблеми гендерної стратифікації суспільства: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Дніпро, 24 червня 2022 р.) / [редкол.: Ю. О. Бохонкова (голова)]. – Дніпро: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. – 177 с.

Збірник містить матеріали XV науково-практичної конференції (з міжнародною участю) «Соціально-психологічні проблеми гендерної стратифікації суспільства» (24 червня 2022 р.). До збірки увійшли тези доповідей, есе, присвячені сучасному науковому осмисленню основних трансформаційних процесів, що відбуваються у сучасному суспільстві у зв'язку із його інформатизацією та глобалізацією.

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за достовірність фактів, цитат та інших відомостей несуть автори.

УДК 159.923
© Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля, 2022

МЕТОДИКА ТА ЗАГАЛЬНА ПРОЦЕДУРА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗ'ЯЗКУ УСВІДОМЛЕННЯ ВЛАСНОЇ ЖІНОЧНОСТІ І ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТОК – МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Постановка проблеми. Специфіка місця й ролі жінки в суспільстві, коли множинність сфер діяльності можуть дестабілізувати її ідентичність, потребують особливої уваги фахівців різних галузей знань і, насамперед, психологів-науковців. Відсутність єдиного соціального значення, з яким жінка спроможна ідентифікуватися, обумовлює пошук нових смислів, що відповідають умовам стабільності й мінливості водночас. Соціально-психологічний наголос усвідомлення власної самості сучасної жінки розкривається в необхідності взаємозв'язку різноманітних, іноді взаємовиключних галузей діяльності, у межах яких вона самовизначається. Такі сфери жіночої активності, як материнство й професійна діяльність, можуть стати головними антагоністичними силами, що впливають на цілісність жіночої ідентичності. Тому в сучасному суспільстві самоусвідомлення жінки не є завершеною стабільною ідентичністю, а має постійно відтворюватися й трансформуватися, забезпечуючи тим самим її індивідуальну тотожність. Професійна ідентичність відіграє важливу роль у становленні компетентного спеціаліста. Більшість науковців вважають, що в силу вікових особливостей саме період навчання у вищому навчальному закладі є одним із найважливіших у становленні професійної ідентичності, яка виступає суттєвим аспектом самопізнання, без якого не можливо оптимізувати функціонування людини у відповідній сфері діяльності.

Викладення основного матеріалу. У майбутніх фахівців відбувається активний розвиток стабільності власного «Я» та соціально-відповідальної поведінки, становлення професійної свідомості, політичної й суспільної активності як громадянина. Особливої актуальності набуває розгляд даного питання із урахуванням гендерних характеристик професійного становлення та розвитку особистості студентів.

Професійну ідентичність досліджували А. Борисюк, Г. Гарбузова, В. Зливков, Г. Ложкін, Л. Мітіна, Ю. Поваренков, Є. Чорний, Л. Шнейдер, професійну ідентифікацію – С. Лукомська, В. Сафін, І. Соколова та інші.

Гендерні особливості професійного становлення особистості розкривають в своїх теоретичних положеннях і практичних дослідженнях Ю. Альошина, С. Бем, Т. Бендас, Ш. Берн, О. Вейнінгер, С. Бовуар, В. Геодакян, Т. Говорун, К. Горні, П. Горностай, Н. Городнова, Каган, О.Кікінежді, І. Клєцина, І. Кон, А. Лібін, Т. Титаренко, З. Фройд та інші.

Проведений нами аналіз теоретичних джерел з визначеної

проблематики дозволяє констатувати, що на сьогодні професійна ідентичність є предметом вивчення багатьох досліджень в психології, соціології та педагогіці, де накопичений великий масив даних про різноманітні аспекти проблеми її формування в майбутніх фахівців різних галузей, в тому числі психологів, а також створені певні передумови для її вирішення. Але разом з тим в існуючому масиві досліджень практично відсутні роботи, присвячені дослідженню гендерних особливостей процесу формування професійної ідентичності у студенток – майбутніх психологів.

Відтак, нам необхідно визначити методика та загальні положення організації емпіричного дослідження взаємозв'язку усвідомлення власної жіночності і професійної ідентичності студенток – майбутніх психологів. Дослідження проводилось у декілька етапів.

Перший етап був пов'язаний з виявленням особливостей ставлення до професії, оформлення образу «Я – професіонал» у майбутніх психологів й психологів-фахівців, які мають різний досвід професійної діяльності, та здійснено спробу виявити соціально-психологічні типи взаємодії статі й гендера у структурі професійної ідентичності. На другому етапі визначався зв'язок професійної ідентичності та її складових (самоствавлення, рефлексії, особистісних властивостей, задоволення діяльністю) з усвідомленням власної жіночності. На третьому етапі досліджувалася специфіка самоусвідомлення власної жіночності в процесі професійного становлення респондентів впродовж навчання у закладі вищої освіти. В межах цього етапу виявлено особливості становлення усвідомлення власної жіночності студенток майбутніх психологів, її представленість в структурі їх ідентичності, визначено динаміку, етапність та особливості становлення усвідомлення власної жіночності.

На першому та другому етапах констатувального експерименту взяли участь студентки – майбутні психологи першого курсу (20 осіб), третього курсу (15 осіб), магістратури (15 осіб). Дослідження проводилось на базі Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, а також психологи-фахівці зі стажем професійної діяльності до трьох років – 10 осіб, та понад п'яти років – 5 осіб, які працюють в сфері освіти та науки. Всього 65 осіб.

Задля вирішення завдань третього етапу дослідження було задіяно студентів першого курсу (20 осіб), другого курсу (9 осіб) третього курсу (10 осіб), четвертого курсу (15 осіб), магістратури (15 осіб). Всього – 69 осіб.

Для вирішення завдань першого етапу емпіричного дослідження проведено аналіз професійно-орієнтованих конструктів респонденток й виявлено компоненти їх професійної ідентичності. Методами дослідження слугували: спостереження, бесіда, твори, опитувальник діагностики фемінінності-маскуліності (С. Бем), методика «Двадцять тверджень», (М. Кун, Т. Макпартленд), методика вивчення цінностей особистості (Ш. Шварц в адаптації В. Карандашева), репертуарний тест ролевих

конструктив (Дж. Келлі), методи математичної статистики.

На другому етапі дослідження використано такі психодіагностичні методики: методика самоствалення (В. Столін), методика 16-PF (Р. Кеттелл), методика «Індекс життєвої задоволеності» (Н. Паніна), «Шкали рефлексивності» (В. Слободчиков).

Третій етап констатувальних заходів розгорталася як виявлення особливостей становлення усвідомлення власної жіночності у структурі професійної ідентичності майбутніх психологів впродовж навчання у закладі вищої освіти. На цьому етапі використано методику «Двадцять тверджень» (М. Кун, Т. Макпартленд).

Висновки. Актуальність окресленні проблеми та теоретико-методологічний аналіз підходів до її вивчення надав нам можливість окреслити методологічні та загальні положення організації емпіричного дослідження взаємозв'язку усвідомлення власної жіночності і професійної ідентичності студенток – майбутніх психологів.

Турубарова Анастасія Володимирівна - к. психол.н., доц., завідувачка кафедри спеціальної освіти та психології КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької міської ради (Україна, м. Запоріжжя).

ЗМІСТ

Барчій М. С., Воронова О. Ю. ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЇХ ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ.....	3
Barchi B. V. GENDER STEREOTYPES IN ADVERTISING.....	6
Бохонкова Ю.О. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	9
Бочелюк В.Й. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ВІКОВІ ПРОЯВИ АЛЬТРУЇЗМУ-ЕГОЇЗМУ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	11
Бобик В.В., Боярин Л.В. ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО.....	14
Брецько І.І., Ямчук Т.Ю., Долинай М.І. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	17
Бровендер О.О., Ганускова О.О. ГЕНДЕРНЕ НАСИЛЛЯ ТА ЙОГО ПРОФІЛАКТИКА У СУСПІЛЬСТВІ, В РОДИНІ ТОЩО.....	20
Бровендер О.О., Карпенко А.О. СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ЖІНОЧОЇ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ.....	23
Бровендер О.О., Кісель С.О. ГЕНДЕРНА ВЗАЄМОДІЯ В ФОРМУВАННІ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ.....	27
Вавринів О.С. ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОК, ЯКІ ОБРАЛИ СТИЛЬ ЖИТТЯ «СОЛО».....	29
Волженцева І.В. ПРОБЛЕМА СМИСЛОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ ЧОЛОВІКІВ З РІЗНИМ СІМЕЙНИМ СТАТУСОМ В РУСЛІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ.....	32
Волченко Л.П. ДО ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДІАТОРІВ..	36
Гарькавець С.О. ДО ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ.....	38
Гарькавець С.О., Сібіркіна В.В. ПРОБЛЕМА ТРАНСЛЯЦІЇ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	41

Турубарова А.В. МЕТОДИКА ТА ЗАГАЛЬНА ПРОЦЕДУРА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗ'ЯЗКУ УСВІДОМЛЕННЯ ВЛАСНОЇ ЖІНОЧНОСТІ І ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТОК – МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	142
Устьян Є.А. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ УПРАВЛІНСЬКОГО СТРЕСУ.....	145
Федорова О.В. СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН ЯК ОСОБЛИВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ.....	148
Федчук О. АСЕРТИВНІСТЬ ЯК ЕМОЦІЙНИЙ РЕСУРС ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	151
Чернявська Т.П. МОТИВАЦІЯ ДОСЯГНЕННЯ У ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК.....	155
Швирка В.М. СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ПОГРАНИЧЧЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	158
Шевяков О.В., Бурлакова І.А. РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЖІНОК В УМОВАХ УПРАВЛІННЯ ДИНАМІЧНИМИ СОЦІОТЕХНІЧНИМИ СИСТЕМАМИ.....	161
Шехавцова С.О. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	164
Щербан Т.Д. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕГОЦЕНТРИЧНИХ ПОВЕДІНКОВИХ ПРОЯВІВ У СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ.....	167
Яремко Р.Я. ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ФАХІВЦІВ З ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ	171

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ
XV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(з міжнародною участю)

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ГЕНДЕРНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

24 червня 2022 р.
м. Дніпро

Оригінал-макет

П. І. Гончарова

Формат 60x84¹/₈. Папір типогр. Гарнітура Times.
Умов. друк. арк. 14,8. Обл.-вид. арк. 15,4.
Тираж 100 прим. Вид. № 3333.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.2003 р.